

Utskriftversion av: <http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.1481143-parken-offer-nar-staden-fortatas>

Publicerad 31 mars 2013

Trots parkernas väldokumenterade goda effekter på liv och hälsa är det som om tätortens planerare drivs av övertygelsen att en modern stad är hus, stensatta torg och trånga gränder, skriver Göran Bengtsson.

Stadsplanering

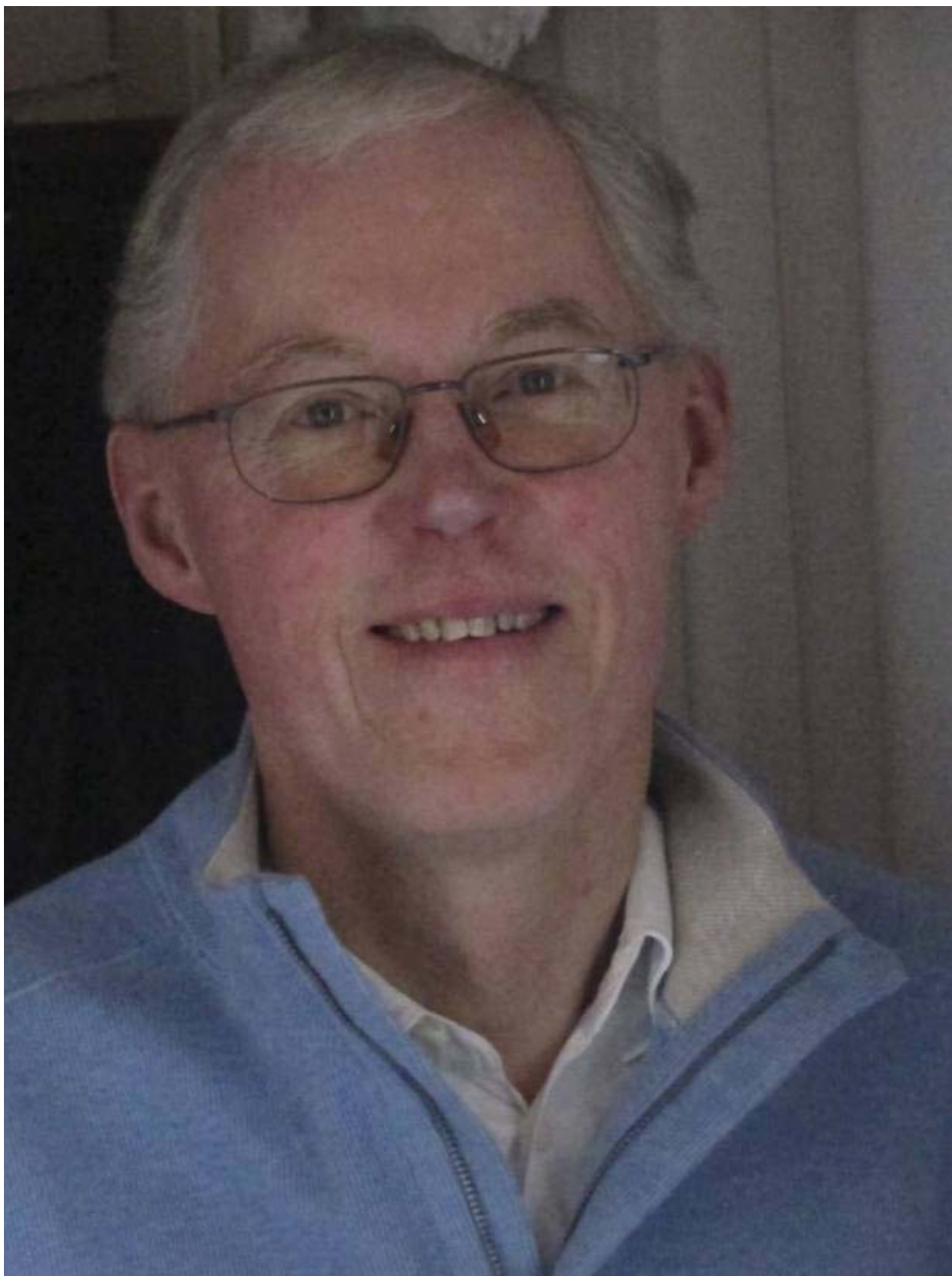
Parken offer när staden förtätas

Förtätning av staden för att nå hållbar utveckling fördriver naturen ur centrum.

Grönområden är hårt trängda när städerna växer och utgör nu mer än hälften av förtätningen med bostäder i tätorterna. Det är hög tid att införa ett mer ekologiskt synsätt på stadsplaneringen. Låt inte stadens gröna lungor likvideras i stendammet, skriver professor Göran Bengtsson.

Liksom många andra kommuner omfamnar Göteborgs stad hållbarhetsbegreppet och ser förtätning som en pragmatisk metod mot målet hållbar stadsutveckling. Men staden använder i praktiken förtätning som ett sätt att fördriva naturen ur de centrala delarna, illustrerat av utbyggnaden av Chalmers i anslutning till parkområdet Mossen (se också GP debatt 8.2.13).

Det är inte helt lätt att se den processen som en övertygande tillämpning av Boverkets förslag 2004 till en strategi för hållbar stadsutveckling, i vilket den

ekologiska infrastrukturen tar plats på estraden: ”Stadens struktur av grön- och vattenområden är en lika viktig grundsten som bebyggelse- och trafikstrukturen.”

I konflikt med miljöbalken

Förtätning praktiserad i Göteborg och annorstädes hamnar lätt i konflikt med den enda meningen om tätorter i miljöbalken, i avsnittet om att natur- och kulturmiljö

ska skyddas mot skador: ”Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.”

Nota bene, i många tätorter gör politiker och tjänstemän den tolkningen, att miljöbalkens uppmaning särskilt beaktas om grönområden skyddas som attraktiva förtätningssytor. Var skulle man annars få plats för industrier, hotell, köpcentra, vetenskapsparker och bostäder?

Kalare tätorter

Grönområden har därför blivit förtätningens primära offer och utgör nu exempelvis mer än hälften av förtätningen med bostäder i tätorterna. Och tätorterna blir allt kalare – för varje decennium försvinner uppåt 20 procent netto av grönytan.

Det är anmärkningsvärt att så lite samhälleligt engagemang ägnas åt uppgiften att säkra och utveckla den urbana naturen med tanke på att de flesta invånare lever i tätorten – för hundra år sedan bodde nio av tio svenskar på landsbygden, men i dag bor fler än nio av tio i tätorter.

I tätorterna är parker och kyrkogårdar lungorna i den gröna mosaiken. De dödas vilorum lämnas fortfarande i fred, men parker är hårt trängda av bebyggelse i hela landet – aktuella exempel utanför Göteborg är Seminarieparken i Uppsala, Klockgjutarparken i Gävle, Cedergrenska parken i Danderyd, Annelundsparken i Borås, Strömparken i Norrköping och Folkparken i Lund. Det är intressant att parker är så trängda i just lärocentra, där tillgången på kunskap om hållbarhetsbegreppets konkreta innebörd borde vara obegränsad.

Parkernas betydelse för den ekologiska infrastrukturen, hälsa och rekreation och som social mötesplats, en plats för tystnad och eftertanke, som tätortens finansiella varumärke och som en modern agora, är väl dokumenterad. Jämte sådana privata trädgårdar som befriats från monokulturens gräsliga stråmattor representerar de också tätortens enda hopp att leva upp till konventionen om biologisk mångfald, som Sverige undertecknade vid den internationella miljökonferensen i Rio 1992.

Förhistoriska föreställningar

Ändå är det som om tätortens planerare drivs av övertygelsen att en modern stad är hus, stensatta torg och trånga gränder, en marknadsplats där även ståplatsen vid fontänen är avgiftsbelagd. Denna närmast förhistoriska föreställning bottnar i bristande kunskap om och ovilja att se stadskulturen i ett modernt hållbarhetsperspektiv.

Nu är det hög tid för professionella och ideella miljövärdare att ta sitt engagemang till Göteborg för att inta torg och gator med de värden som grönstrukturen representerar, i 2000-talets uppväxling för hållbar utveckling.

Ambitiös strategi i Göteborg

Hållbarhet är ett honnörsord även i den just publicerade, ambitiösa och målrika planeringsstrategin för Göteborg till 2035. Men den har samma dilemma som många andra kommunala strategier, nämligen att visa hur man integrerar olika behov och låter dem underordnas hållbarhetsvisionen, precis som Delegationen för hållbara städer, som lades ner av regeringen i fjol, påpekar i sitt eget eftermäle.

Med ett klassiskt lättsinne för innebörden av samhällelig hållbarhet närmar sig planerarna i stället Göteborg 2035 i separata fördjupningar för bostäder, arbetsplatser, trafik och grönska, i kanske omedveten rangordning och utan att

snegla på de problem som Boverket brottas med för att fylla riksdagens miljö kvalitetsmål "God bebyggd miljö" med innehåll.

I kanske 30 år har det ansetts självklart att trafikflöden planeras med utgångspunkt från landsväg utan städer. Lika självklart borde staden planeras för ett liv utan landsvägar, det överdimensionerade trafiksystemet ersättas av parkmark och ett mera ekologiskt synsätt på planering, design och skötsel av stadsrummet introduceras.

Låt inte stadens gröna lungor likvideras i stendammet utan sätt fart på miljöbalken!

Göran Bengtsson

professor i ekologi vid Lunds universitet